

W5	Asignatura	Filipino sa Piling Larang - Akademik	Baitang	12
	Markahan	4	Petsa	

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT GAWAING PAMPAGKATUTO

A. Panimula (Mungkahing Oras: 15 Minuto)

Lahat tayo ay gustong mapuntahan ang iba't ibang magagandang isla na mayroon tayo sa Pilipinas. Ayon sa kasabihan ni San Agustin, ang paglalakbay ay tulad ng pagbabasa ng aklat. Kapag hindi ka naglalakbay nasa iisang pahina ka lamang ng iyong aklat at hindi umuusad. Kaya naman, ang paglalakbay ay isang kayamanan na hindi matutumbasan ng salapi at habang naglalakbay tayo ay may iba't ibang kaalaman tayong natutuklasan.

Isas de Gigantes, Carles Iloilo

<https://attp.imgix.net/213343/x/0/isas-de-gigantes-island-hopping-shared-tour-in-iloilo-with-fresh-seafood-lunch.jpg?auto=format%2Ccompress&fit=crop&crop=faces%2Cedges%2Ccenter&ixlib=react-8.6.4&h=460&q=35&dpr=2>

Kung tatanungin kayo kung ano-anong mga magagandang lugar na ba ang napuntahan ninyo, marami kayong alaala na babalikan habang binabanggit ang iba't ibang lugar. Maliban sa pagkuha ng litrato, paano ba natin ito maidodokumento upang hindi natin makalimutan ang magagandang lugar kasama ng masasayang alaala na naganap sa paglalakbay na ito? Ang sagot sa tanong na ito ay ang pagsulat ng lakbay-sanaysay.

Nagtataglay ng mga pahayag tungkol sa karanasan sa paglalakbay ang **lakbay-sanaysay**. Isinusulat ito upang ilahad sa mambabasa ang mga nakita at natuklasan sa paglalakbay gamit ang pandama: paningin, pakiramdam, panlasa, pang-amoy, at pandinig. Kadalasang pumapaksa sa magagandang tanawin, tagpo, at iba pang mga karanasan sa paglalakbay ang lakbay-sanaysay. Gayundin, maaari din itong magbigay ng impormasyon ukol sa mga karanasang di kanais-nais o hindi nagustuhan ng manunulat sa kanyang paglalakbay.

B. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 60 Minuto)

Ang lakbay-sanaysay ay hindi nalalayo sa tradisyonal na sanaysay. Mula nga sa katawagan nito na lakbay-sanaysay, ang tanging pinanggagalingan ng mga ideya nito ay mula sa pinuntahang lugar. Tinatampok dito hindi lamang ang lugar pati na rin ang mga kultura, tradisyon, pamumuhay, uri ng mga tao, at ang damdamin ng isang taong nakaranas pumunta sa partikular na lugar at lahat ng aspektong natuklasan ng isang manlalakbay.

Ayon kay Dinty W. Moore, ang lakbay-sanaysay ay madali lamang dahil ang paglalakbay ay may natural na kuwentong pakurba. Bakit? Kahit hindi ka naglalakbay, may natural na pasimula ng iyong pag-alis, natural na nasa kalagitnaan at ang katapusan ng paglalakbay. Sa madaling sabi ang imahinasyon ng isang mambabasa ay naglalakbay mula sa natural na paglalahad gamit ang lakbay-sanaysay. Ayon pa rin sa kanya ang lakbay-sanaysay ay napakahirap din. Sapagkat bilang manunulat kailangang maintindihang lubos ng isang manunulat ang mga paksa at ang mga damdamin ukol sa sinusulat nang hindi lang ng ilang araw. Kailangang maintindihan ang kulturang kinalakihan. Samakatuwid, ang mga naranasan ng isang manunulat na manlalakbay ay dapat ding iparanas sa mambabasa sa pamamagitan ng lakbay- sanaysay.

Kilala rin sa Ingles bilang **"Travel Essay o Travelogue"**, ito ay isang sanaysay na kung saan ang ideyang ito ay pinanggalingan mula sa mga pinuntahan or "nilakbayang" mga lugar. Kabilang din dito ang kultura, tradisyon, pamumuhay, uri ng mga tao, eksperyensya mula sa awtor at lahat ng aspektong nalaman ng isang manlalakbay.

Ang **lakbay-sanaysay** ay maaaring pumaksa sa tao o mamamayan ng lugar. Binibigyang-pansin dito ang gawi, katangian, ugali, o tradisyon ng mga mamamayan sa isang partikular na komunidad.

Maaari ding maging paksa ng lakbay-sanaysay ang kasaysayan ng lugar at kakaibang mga makikita rito. Binibigyang-halaga rito ang uri ng arkitektura, eskultura, kasaysayan, anyo, at iba pa. Sa pagsulat, maaaring gamitin ang pagtatangi at paghahambing sa mga lugar upang malinang ang wastong pagtitimbang-timbang ng mga ideya, mula sa maganda o hindi kanais-nais, kapaki-pakinabang o walang kabuluhan, katanggap-tanggap o hindi katanggap-tanggap, at kapuri-puri o hindi kapuri-puri.

Higit sa lahat, ito ay tungkol din sa sarili sapagkat ang karanasan ng tao ang nagbibigay-kulay sa pagsulat ng lakbay-sanaysay. Binibigyang-halaga ang pagkilos sa lugar na narating, natuklasan sa sarili, at pagbabagong pangkatauhan na nagawa ng nasabing lugar sa taong nagsasalaysay na maaari din maranasan ng mga makababasa. Ito'y tila pagsulat ng isang magandang pangako ng lugar para sa mambabasa.

Mga Layunin

- Maitaguyod ang isang karaniwang lugar na pinuntahan ng manlalakbay.
- Gumawa ng gabay para sa mga maaaring gawin ng mga manlalakbay. Halimbawa nito ang daan at ang mga modo ng transportasyon.
- Pagtatala ng sariling kasaysayan sa paglalakbay na kabilang dito ang espiritualidad, pagpapahilom, o pagtuklas sa sarili.
- Pagdodokumento ng kasaysayan, kultura, at heograpiya ng isang lugar sa malikhaing pamamaraan.

Elemento ng Lakbay-Sanaysay

1. Tema - Ito ang sentral o pangkalahatang ideya kung saan umiikot ang mge detalye sa teksto.
2. Anyo at Istruktura- Inilalahad dito ang maayos at at lohikal na pagkakasunod-sunod ng mga pangyayari upang makatulong sa mambabasa na maunawaan ang akda.
3. Kaisipan- Ito ang mga ideyang nabanggit na kaugnay at nagpalinaw sa tema.
4. Wika at Istilo- Tumutukoy ito sa uri, antas at istilo ng pagkakagamit ng wika na nakakaapekto rin sa pag-unawa ng mambabasa. Higit na mabuting gumamit ng simple, natural at matapat na pahayag.
5. Larawan ng Buhay- Sa bahaging ito, inilalarawan ang buhay sa isang makatotohanan at masining na pagsasalaysay.
6. Damdamin- Naipahahayag ng may-akda ang kanyang damdamin nang may kaangkupan at kawastuhan.
7. Himig- Nagpapahiwatig ito ng kulay o kalikasan ng damdamin. Maaaring masaya, nananabik, namamangha at iba

Mga Mungkahing Gabay sa Pagsulat ng Lakbay-Sanaysay

Narito ang ilang mungkahi sa pagsulat ng lakbay-sanaysay na maaari mong maging gabay.

1. Bago magtungo sa lugar na balak mong puntahan ay dapat magsaliksik o magbasa tungkol sa kasaysayan nito. Pag-aralan ang kanilang kultura, tradisyon, at relihiyon. Bigyang-pansin din ang sistemang politikal at ekonomikal ng lugar. Pag-aralan din ang lengguwahe na ginagamit sa lugar na iyon.
2. Buksan ang isip at damdamin sa paglalakbay, lawakan ang naaabot ng paningin, talasan ang isip, palakasin ang internal at external na pandama at pang-amoy, sensitibong lasahan ang pagkain.
3. Magdala ng talaan at ilista ang mahahalagang datos na dapat isulat.
4. Kung susulat na ng lakbay-sanaysay, huwag gumamit ng mga kathang-isip na ideya. Isulat ang katotohanan sapagkat higit na madali itong bigyang-paliwanag gamit ang mga malikhaing elemento.

5. Gamitin ang unang panauhang punto de bista at isaalang-alang ang organisasyon ng sanaysay sa pagsulat. Magkaroon ng kritikal na pananaw sa pagsulat sa pamamagitan ng malinaw at malalim na pag-unawa sa mga ideyang isusulat.
6. Tiyakin na mapupukaw ang kawilihan ng mambabasa sa susulating lakbay-sanaysay.

Basahin ang halimbawa ng lakbay-sanaysay na nagmula sa <https://www.elcomblus.com/pagsulat-ng-lakbay-sanaysay/>.

Tara na, Biyahe na Tayo!

Noong Agosto 20, 2016, nangyari ang isa sa mga hindi ko malilimutang karanasan sa paglalakbay sa Romblon kasama ang aking mga kaibigan. Ito ang unang karanasan ko na sumakay sa malaking barko. Maganda at maayos ang barko na aming sinakyan. Tamang-tama sa presyo—medyo mahal kompara sa ibang barko na mura nga subalit hindi gaanong maayos ang loob.

Ang barkong aming nasakyan ay may tatlong uri ng higaan para sa mga pasahero. Ang unang uri ay nasa itaas na bahagi at may mga higaang parang nasa pampublikong pagamutan. Pangalawang uri ay ang tinatawag na tourist, higit na maayos kaysa sa una. Pangatlong uri ay ang tinatawag na cabin na may sariling kuwarto ang mga pasahero. Naalala ko tuloy ang isang bahagi ng Noli Me Tangere, tungkol sa barko kung saan inilalarawan ang uri ng mga mamamayan sa lipunan, may mayaman, katamtamang buhay, at mahirap.

Nagsimula nang maglakbay ang barko sa aming destinasyon. Matapos naming mailagay ang mga gamit sa aming lugar ay nagyaya ang mga kasama ko na umakyat sa itaas dahil maganda raw pagmasdan ang paglubog ng araw. Nang mga sandaling iyon ay malapit nang mag-agaw ang dilim at liwanag.

Medyo malakas ang alon kaya mararamdaman mo ang kaunting paghampas ng mga ito sa barko. Magkagayunman, napakasarap damhin at langhapin ang sariwang hangin habang minamasdan mo ang pagkulimlim ng araw sa paglubog nito. Hindi maalis sa isip ko na maihambing sa buhay ng tao ang paglubog ng araw. Isang pamamaalam o isang kamatayan ngunit may bukas na naghihintay. Sumasagi tuloy sa aking alaala ang mapait na kuwento ng aking kaibigang marinero.

Mahirap daw ang buhay ng isang marinero. Palaging nasa barko at lagi mong natatanaw ang paglubog at pagsikat ng araw. Ang pinakamahirap na kanyang naranasan ay ang pakikidaop sa kalikasan na parang nakikipagpatintero kay Kamatayan. Ang sigwa ng bagyo sa gitna ng laot ay hindi basta-basta kinakalaban. Tunay na matatawag mo ang lahat ng santo dahil bukod sa matatalim na kidlat ay masasagupa rin ninyo ang malahiganteng alon na sa sandaling magkamali sa pagpihit ng manibela ng barko ay mauutas ang buhay nang ganoon na lamang.

Napatigil ako sa aking pagmumuni-muni nang biglang nagsigawan ang mga tao. Tuwang-tuwa sila sa mga dugong na sumisisid pagkatapos ay pumapailanlang sa itaas. Grabe! Pati ako ay natuwa kung kaya't kinuha ko ang aking cell phone at inabangan ang pag-ibabaw nilang muli upang mag-selfie kasama ng mga dugong. Wow! Ayos. Ang galing. Nakuhanan ko sila kasama ang aking sarili. Nice selfie.

Ilang oras pa ang lumipas at wala na ang mga dugong sapagkat ganap na ang dilim. Wala ka nang mamamalas sa gitna ng dagat kundi ang kadiliman. Kadilimang simbolo ng hungkag na buhay at balt ng kalungkutan na larawan ng kawalang pag-asa.

Ayaw ko nang patagalin pa ang pagtitig ko sa kadiliman dahil nalulungkot ako. Ayoko ng malungkot na buhay. Ayaw ko sapagkat nananariwa ang mga alaala ng mapapait na kahapon ng aking buhay na minsan nang nasadlak sa gitna ng dilim.

Minabuti ko na lamang na ayain ang aking mga kasama upang magpahinga sa aming higaan sa gitnang bahagi ng barko.

Pagbaba namin, marami na ngang mga natutulog na pasahero at may iba namang nagkukuwentuhan. Ilan sa mga kasama ko ay nagkukuwentuhan habang nakahiga at paminsan-minsan ay nakikisall ako hanggang sa ako ay makatulog na.

Nagising na lamang ako dahil sa isang announcement na dadaong na ang aming sasakyan sa Romblon sa loob ng sampung minuto.

Sa wakas, bababa na rin kami at maluwalhating makararating sa aming destinasyon.